



## دارو در روسیه

دکتر فریدون سیامک نژاد

### ■ مقدمه

اگرچه نزدیک به پانزده سال از فروپاشی شوروی و تشکیل پانزده جمهوری مستقل می‌گذرد، ولی هنوز فرهنگ گذشته سایه خود را از روی این جمهوری‌های مستقل برنداشته و بسیاری از مسایل حتی در روسیه که بزرگ‌ترین این جمهوری‌های مستقل بوده و داعیه این دارد که خود را از قید و بندهای نظام حاکم بر شوروی سابق رها کرده، هنوز تحت تاثیر فرهنگ سابق است. به طور مثال امروزه در تمام کشورهای اروپایی و حتی غیر اروپایی حداکثر ظرف چند دقیقه در اکثر هتل‌ها پذیرش می‌شود. ولی برای پذیرش در یکی از بزرگ‌ترین هتل‌های روسیه بیش از نیم ساعت

معطل شدیم و چیزی نزدیک به ده ورقه را با بیش از بیست امضا پر کردیم. در همان هتل برای استفاده از تلفن مجبور شدیم حدود ۱۵ دلار ودیعه بگذاریم تا یک کد پنج رقمی استفاده از تلفن دریافت کنیم. برای تسویه مبلغ ودیعه نیز بعد از کنترل پاسپورت، چهار ورقه را چهار بار امضا کردیم تا بقیه پولمان را به ما برگرداندند. همان روز اول هم از ما خواستند که به یکی از اطاق‌های هتل مراجعه کرده و تمام پول اقامت چند شب هتل را پرداخت کنیم و خلاصه با اینکه ما هنوز در هتل مستقر بودیم اصرار عجیبی داشتند که همیشه ما طلبکار آن‌ها باشیم تا این‌که صبر کنند در روز تخلیه هتل حسابشان را تسویه کنیم. در موقع ورود به

کشور هم نزدیک به نیم ساعت در صف بازدید پاسپورت معطل شدیم تا اذن ورود گرفتیم. این را گفتم تا متوجه شویم فرهنگ بسته زمان شوروی سابق، حالا حالاها کار دارد تا کاملاً زدوده شود. اگرچه خیابان‌های مسکو مملو از ماشین‌های جوراجور غربی است و بر بام هر خانه‌ای آنتن ماهواره خودنمایی می‌کند، و تبلیغات کالاهای غربی زینت بخش اکثر خیابان‌های مسکو است و ظاهر جوان‌ها و نوجوان‌ها و رابطه دختر و پسر کاملاً متأثر از فرهنگ غرب است. ولی از این مسایل به عنوان مقدمه که بگذریم، با توجه به این که هدف این مطلب بررسی دارو در روسیه است، باید این را اضافه کنم که با وجود حضور اکثر شرکت‌های غربی در بازار دارویی روسیه هنوز وجه غالب در نظام دارویی این کشور شرکت‌های کشورهای است که در گذشته جزء اقمار شوروی سابق بوده‌اند و به عبارتی بلوک شرق را تشکیل می‌داده‌اند.

### ■ دارو در روسیه

کشور روسیه با ۱۷ میلیون کیلومتر مربع مساحت (بزرگ‌ترین کشور جهان)، حدود ۱۵۰ میلیون نفر جمعیت دارد که از این تعداد حدود ۱۰ میلیون نفر در مسکو زندگی می‌کنند. البته جمعیت روز در مسکو به دلیل مراجعت از اطراف برای کار در مسکو حدود ۱۵ میلیون نفر است. اگر چه خیابان‌ها در مسکو بسیار وسیع است، ولی به دلیل زیادی اتومبیل شخصی ترافیک بسیار سنگین است. به طوری که از هتل تا فرودگاه که حدود ۳۰ کیلومتر مسافت داشت

چیزی نزدیک به ۳/۵ ساعت طول کشید. البته این در حالی است که مسکو حدود ۳۶۰ کیلومتر مترو دارد. البته در این شهر اتومبیل‌های شخصی مسافرکشی می‌کنند و تاکسی کمتر به چشم می‌خورد.

### ■ کارخانه داروسازی

تعداد کارخانه‌های داروسازی در روسیه ۱۵۰ کارخانه است. این کارخانه‌ها تا قبل از فروپاشی شوروی سابق تولیدکننده مواد اولیه دارویی بودند. مواد اولیه پس از تولید در روسیه (شوروی سابق) به کارخانه‌های داروسازی اروپای شرقی ارسال می‌شدند. در آن کارخانه‌ها مواد اولیه تبدیل به داروی ساخته شده می‌شدند و سپس برای مصرف در کل شوروی سابق به مسکو ارسال و از آنجا به تمام جمهوری‌های شوروی سابق فرستاده می‌شدند.

پس از فروپاشی شوروی سابق و استقلال جمهوری‌ها، کارخانه‌های داروسازی روسیه مجبور بودند که سیستم تولید خود را تغییر دهند تا بتوانند داروی ساخته شده نیز تولید کنند. با توجه به زمان بر بودن این تغییر، اگر چه بسیاری از کارخانه‌های داروسازی روسیه در حال حاضر داروی ساخته شده می‌سازند ولی هنوز به آن توانایی‌های لازم دسترسی پیدا نکرده‌اند.

### ■ بازار دارویی روسیه

بازار دارویی روسیه حدود ۳ میلیارد دلار است. در این بازار حدود ۷۰۰۰ قلم دارو و تجهیزات پزشکی یکبار مصرف به ثبت رسیده

داروهای OTC را به بیماران عرضه کنند و به همین لحاظ به وسیله اشخاص غیرداروساز تاسیس می‌شوند، لذا نیازی هم به داشتن مسئول فنی ندارند.

### ۲- داروخانه‌های کوچک

این داروخانه‌ها تنها داروهای حیاتی که ۳۰۰ قلم هستند و لیست آن توسط وزارت بهداشت روسیه تهیه و تدوین شده است را به بیماران عرضه می‌کنند. برای تاسیس این داروخانه نیاز به پروانه تاسیس دکتر داروساز است و بایستی مسئول فنی هم داشته باشند که البته مسئول فنی می‌تواند موسس داروخانه هم باشد. فاصله جمعیت برای تاسیس هیچ یک از داروخانه‌های روسیه مطرح نیست.

### ۳- داروخانه‌های معمولی

این داروخانه‌ها که تعدادشان حدود ۷۰۰ باب در روسیه است، مجاز به ارایه همه نوع دارو به بیمار هستند و شکل و شمایل آن‌ها مانند سایر داروخانه‌ها در دیگر کشورها می‌باشد. این را هم اضافه کنم که هم در داروخانه‌های کوچک و هم در داروخانه‌های معمولی، داروهای مربوط به کمک‌های اولیه و لوازم پزشکی (عمدتاً وسایل یک بار مصرف) به بیماران عرضه می‌شود. البته کارخانه‌ها و توزیع‌کنندگان دارو نیز می‌توانند اقدام به تاسیس داروخانه‌های زنجیره‌ای کنند. به طور مثال یکی از کارخانه‌های داروسازی در روسیه تعداد ۱۱۰ باب داروخانه دارد که تنها یکی از آن‌ها دارای گردش مالی ۳۰۰ هزار دلار در ماه است. در روسیه مجوز تاسیس داروخانه به غیر داروساز هم داده می‌شود.

است. حدود ۶۰ تا ۷۰ درصد این بازار را واردات دارو تشکیل می‌دهد، و بقیه نیز در داخل تولید می‌شود. تبلیغات داروهای OTC به طور چشمگیری وجود دارد، تا جایی که هزینه تبلیغات تلویزیونی یک قلم دارو (آسپیرین جوشان شرکت UPSA) سالیانه بالغ بر دو میلیون دلار است. تبلیغ دارو در قطارهای مترو و داخل اتوبوس‌ها به وفور دیده می‌شود. در بعضی مواقع از وجود افراد مشهور نیز در تبلیغ دارو استفاده می‌شود.

دارو هم به صورت بسته‌بندی شده و آماده به روسیه صادر می‌شود و هم به صورت بالک (داروی ساخته شده بدون بسته‌بندی) به کشور وارد شده و در یکی از کارخانه‌های روسی بسته‌بندی شده و به بازار عرضه می‌گردد. البته مواد اولیه نیز به روسیه صادر می‌شود. بخش کوچکی از بازار دارویی روسیه به داروهای ثبت شده ایرانی اختصاص دارد که جای زیادی برای گسترش دارد. مواد اولیه دارویی نیز از ایران به روسیه صادر می‌شود. اخیراً زمینه‌هایی برای حضور داروهای دامی ساخت ایران نیز در بازار داروهای دامی روسیه نیز فراهم شده است.

## ■ داروخانه

داروخانه‌های روسیه به سه دسته تقسیم می‌شوند:

### ۱- کیوسک‌های فروش داروهای OTC

این کیوسک‌ها در اکثر نقاط شهر وجود دارند، ولی وجود آن‌ها در ایستگاه‌های مترو چشم‌گیرتر است. این کیوسک‌ها فقط می‌توانند

## ■ توزیع دارو در روسیه

دارو در روسیه توسط ۳۵۰۰ توزیع کننده توزیع می‌شود. البته بعضی از توزیع کننده‌ها تنها یک تا دو قلم دارو را توزیع می‌کنند. البته توزیع کنندگان بزرگ دارو دارای نمایندگی‌های متعدد هستند که وظیفه دارند سفارش دارو را از داروخانه‌ها اخذ کنند. هر نمایندگی نیز دارای تعدادی شعبه است که داروی سفارش شده را از انبار تحویل و به داروخانه‌ها ارسال می‌کند. مارژین توزیع برای داروهای خارجی ۲۵ درصد و برای داروهای تولید داخل ۱۵ درصد است. مارژین داروخانه نیز برای تمام داروها ۲۵ درصد است. البته این نکته نیز قابل ذکر است که قیمت دارو در روسیه ثابت نیست. به طور مثال قیمت یک بسته قرص صد عددی سرماخوردگی بزرگسالان در چهار نقطه شهر از ۲ دلار و ۹۶ سنت تا ۳ دلار و ۶۸ سنت در نوسان است.

مارژین توزیع دارو نیز در خارج از مسکو بیشتر از پایتخت است، به همین دلیل قیمت دارو در مسکو ارزان‌تر از سایر شهرهای روسیه است. بزرگ‌ترین شرکت توزیع دارو در روسیه ماهیانه ۷۵ میلیون دلار گردش مالی دارد. توزیع کننده‌ها دارو را به صورت نقد تا ۴۵ روزه به داروخانه‌ها تحویل می‌دهند. البته شرکت‌های توزیع دارو در قبال خرید بیشتر به داروخانه‌ها جایزه می‌دهند و یا این که آن‌ها را به مسافرت خارج از کشور اعزام می‌کنند. تمام بیمارستان‌ها که به صورت بیمارستان‌های تخصصی و عمومی هستند، دارای یک باب داروخانه هستند. البته این را هم

اضافه کنم که پزشکان مطب خصوصی ندارند و تمام آن‌ها در داخل بیمارستان‌ها و پلی‌کلینیک‌ها مستقر بوده و بیماران را ویزیت می‌کنند.

## ■ داروهای دامی

در روسیه ۲۶ میلیون گاو و گوسفند، ۱۷ میلیون سایر پستانداران و ۲۴۲ میلیون قطعه نیز انواع طیور وجود دارد. تعداد طیور قبل از فروپاشی شوروی سابق سه برابر این مقدار بوده است. تعداد کل دام و طیور نیز سالیانه ۴ تا ۵ میلیون افزایش می‌یابد.

دو قلم داروی دامی ساخت ایران در روسیه ثبت شده و ۳ قلم داروی دیگر هم در حال ثبت شدن است. البته تعداد زیادی داروی انسانی ساخت ایران نیز در روسیه ثبت شده و در بازار وجود دارند. تعدادی داروی انسانی دیگر هم در حال ثبت شدن هستند.

داروی دامی از کارخانه به توزیع کننده می‌رسد و گاهی این دارو به وسیله چند توزیع کننده دست به دست می‌شود تا به مصرف کننده برسد. داروی دامی در داروخانه‌های دامی عرضه می‌شود.

بازار داروهای دامی به صورت رسمی در روسیه حدود ۴۰۰ میلیون دلار است. البته بخشی از داروهای دامی نیز به صورت قاچاق وارد کشور می‌شود.

به دلیل بسته بودن بازار داروهای دامی تعداد دقیق داروهای ثبت شده در روسیه مشخص نیست. زیرا بعضی از داروهای دامی به دلیل بالا بودن قیمت داروهای ثبت شده، از طریق قاچاق وارد کشور می‌شود.